

Schöner Alfréd:

Január 18. lesz e héten.

A gettó felszabadításának napja.

Emlékezem e sorokkal, melyeket 1974-bent írtam le.

Akkor álltam fel a sívából, pár nappal korábban elhunyt az Édesanyám. Néhány nappal később avattak rabbivá...

Gyászszakáll borította az arcomat...

- ÉDESANYÁM EMLÉKÉRE, A SIVÁ UTÁN -

Vannak események, melyek beleivódnak az emlékezetbe, melyet állandó izzásban tart a gondolat.

A háború után születtem.

Nem láttam a gettó eredeti deszkapalánkját, összezsúfolt embereket, félelmet kifejező arcot, remegő tekintetet.

Nem érezhettem a deportálás okozta kiszolgáltatottságot, a kimerültséget a kilométerek százai miatt, a hátzszak szíjának hasítását a vállon, a jajszót követő gúnykacajt, az esetenkénti részvétet.

Nem éltem át koncentrációs táborok poklát, nem sínylődtem csontvázzá fagyott emberekkel. Az erőszak tobzódását csak könyvek mesélték s fényképek tanúskodtak a villamos árammal átítatott drótkerítésekről.

Filmek utánozták a hangulatot, a gyilkos léghőrt, mely harminc évvel ezelőtt sötétségbe burkolta a civilizációt és a civilizált világot.

Békében születtem, békében élek?

S mégis...

Idegrendszerem viseli szüleim megpróbáltatásait, nagyszüleim, testvéreim erőszakos halálát.

Megfigyelőkészséget az át nem élt, de átértett élmény is formálja.

A minap különös esemény szemtanúja voltam.

Szemben magaslik Közép-Európa egyik legnagyobb, egyik legszebb temploma: a Dohány zsinagóga. Látványosság, melyre fel kell figyelni, ódon falaira, kupoláira, varázsára, monumentális jellegére, árkádjaira, sírkertjére.

Árkádsor a Wesselényi utcában. Egyikén márványtábla, mely emléket állít az üldözötteknek s a hősöknek, akik életüket áldozták mások szabadságáért.

Emberek haladnak előtte.

Öregek, fiatalok, gyerekek, nők, férfiak.

Van, aki megáll előtte s elolvassa.

Szeme siklik az arany betűk felett.

Másik ismerős pillantást szór rá.

A harmadik nem is veszi észre.

Különös alkat – hatvan év körüli asszony – állt az újonnan koszorúzott tábla előtt. Középmagas, bizonytalanul járó asszony, egyszerű ruhában, melyet tisztaság aranyozott. Őszbevegülő barna haját összezavarta a naiv szél.

A naiv szél, mely nem láthatta, mit érez az asszony. Különben nem zavarta volna áhítatában, mikor a koszorú szalagját enyhe cirógatással, simogatással szeme elé emelte, majd csókot lehelt rá.

Mily kifejező lehet egy kézmozdulat, Ahogy lassan, de méltóságteljesen emelkedik a magasba, kifejezve megtörtséget, egykoron átélt szenvedéseket, megalázottságot, belenyugvást.

Szalag az emlékezés koszorúján.

Egyszerű anyag, három színnel átszőve, melyet megneemesített, s nekem oly magasztossá avatott egy fáradt kézmozdulat.

1974. január 18.